

การพัฒนาการสร้างเครือข่ายการจัดการศึกษา
ของสำนักปฏิบัติธรรมเพื่อเพิ่มพูนคุณธรรม จริยธรรม
ของชุมชนในภาคอีสาน
Development of Network Building of Management of
Dhamma Training for Moral and Ethical Enhancement
of Communities in the Northeast

พระปลัดประสิทธิ์ ภัทรจิตโต (ศรีสว่างค์)¹
บุญสม ยอดมาลี, ประสาน กำจรเมฆกุล²

บทคัดย่อ

พระพุทธศาสนาได้ก่อกำเนิดมากกว่า 2500 ปี และมีการปฏิบัติธรรมมาแต่สมัยพุทธกาล ปัจจุบันนี้สำนักปฏิบัติธรรมในภาคอีสาน มีจำนวนมากส่วนใหญ่อยู่ในบริเวณวัดหรือสำนักสงฆ์ เน้นผู้ปฏิบัติธรรมทุกเพศและวัย จากการศึกษาวิจัยพบว่า ความเป็นมาของการจัดการศึกษาของสำนักปฏิบัติธรรมทั้ง 6 แห่ง ใน 3 จังหวัด ได้แก่ นครราชสีมา บุรีรัมย์ และสุรินทร์ พบว่าวัดตั้งใกล้เคียงกันแต่ที่เป็นสำนักปฏิบัติธรรมมีการตั้งก่อนและหลังกันไม่มากนัก และมีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาคัดเลือกตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 และที่พิกัดสงฆ์ตามมติมหาเถรสมาคม

การวิเคราะห์เครือข่ายการจัดการการศึกษา 6 แห่ง ได้ดำเนินการไม่ครบถ้วนด้านวิทยากร สาเหตุเพราะวิทยากรขาดความรู้ความสามารถในการสอนการปฏิบัติ ผู้ปฏิบัติธรรมมีจำนวนลดน้อยลง ทั้งยังขาดแคลนบุคลากรที่จะทำหน้าที่กำกับดูแลให้สำนักปฏิบัติเป็นสถานนำปฏิบัติธรรม และไม่สามารถสร้างองค์กรที่เป็นปึกแผ่นสามารถเชื่อมโยงเครือข่ายและให้สอดคล้องกับการแก้ปัญหาในสำนักปฏิบัติธรรมได้

¹ Phra Palad Prasit Srisawang, Faculty of Cultural Science Mahasarakham University.

² อาจารย์ที่ปรึกษาหลักและอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม,ประจำคณะวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, Faculty of Cultural Science Mahasarakham University.

การพัฒนาเครือข่ายการจัดการศึกษาของสำนักปฏิบัติธรรม จะต้องพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสม มีพระวิปัสสนาจารย์ที่รอบรู้และเชี่ยวชาญในการสอน ส่งเสริมในการสนับสนุนด้านงบประมาณ มีการปรับปรุงอาคารให้สะอาด วัสดุ อุปกรณ์ครบครัน และติดตาม ประเมินผลอย่างต่อเนื่องทั้งก่อนและหลังปฏิบัติธรรม แนวปฏิบัติของบุคคลหลังจากฝึกอบรม และข้อเสนอแนะของผู้เข้าอบรมในการพัฒนาสำนักปฏิบัติธรรมสืบไป

Buddha was born over 2500 years, and the practice, but the modern era. The current practice in the East. There are many, mostly in temples or monasteries. The practice focuses on gender and age. From the study found Of the management of agency practice in three of the six provinces including Nakhon Ratchasima, Buri Ram, Surin and find a location nearby, but the agency practice are set before and after, not much. The criteria for consideration by the 2505 Act, the clergy and the ecclesiastical law (No. 2) Act 2535 and the resolution accommodation monastic Sangha Association.

Analysis of network management studies have been done six incomplete because the lecturer, lecturer lack of efficacy in teaching practice. The practice is declining. The shortage of staff to supervise the Bureau's practice is practice. And failed to create a unified organization to link networks and in accordance with the recommendations in the Bureau's practice. Network development and management of agency practice. Programs must be developed to suit with the intuitive and well-rounded teachers specialize in teaching. To promote budget support Building materials are thoroughly equipped and monitored continuously before and after practice.

คำสำคัญ : การสร้างเครือข่าย, สำนักปฏิบัติธรรม, คุณธรรม จริยธรรม
Network Building, Meditation, Moral and Ethics

1. บทนำ

ในสมัยพุทธกาล เมื่อพระพุทธศาสนาอุบัติขึ้นในโลก ภายหลังจากตรัสรู้ของพระพุทธเจ้าพระพุทธองค์ทรงมีพระมหากรุณาที่จะแสดงธรรมโปรดเวไนยสัตว์ให้พ้นจากทุกข์ ทรงประกาศพระธรรมที่ได้ตรัสรู้มา จนกระทั่งมีผู้รู้แจ้งเห็นจริง ในพระธรรมตามที่พระพุทธองค์ทรงแสดง ขณะนั้นพระอรหันตสาวกได้อุบัติขึ้นแล้วในโลก 60 องค์รวมทั้งพระพุทธองค์ด้วยเป็น 61 องค์พระพุทธองค์ได้ทรงวางหลักและวิธีปฏิบัติในการเผยแผ่หลักธรรมคำสอนให้แก่เหล่าพระสาวก ซึ่งเป็นพระอรหันต์รุ่นแรก เพื่อถือเป็นแนวทางในการเผยแผ่พระศาสนาาร่วมกัน เพื่อให้พระธรรมคำสอนแผ่ไปในมวลมนุษยชาติและเพื่อความดำรงมั่นแห่งพระสัทธรรม โดยตรัสว่า “ภิกษุทั้งหลาย เราพ้นแล้วจากบ่วงทั้งปวงทั้งที่เป็นของทิพย์ทั้งที่เป็นของมนุษย์ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอจงจาริกไป เพื่อประโยชน์สุขแก่ชนจำนวนมาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์อย่าไปโดยทางเดียวกันสองรูป จงแสดงธรรมมีความงามในเบื้องต้น มีความงามในท่ามกลาง และมีความงามในที่สุด จงประกาศพรหมจรรย์พร้อมทั้งอรรถและพยัญชนะบริสุทธิ์บริบูรณ์ครบถ้วน สัตว์ทั้งหลายที่มีธุลีในดวงตาน้อยมีอยู่ เมื่อได้ฟังธรรมแล้วจักเป็นผู้รู้ธรรม ภิกษุทั้งหลาย แม้เราก็จักไปยังตำบลอุรุเวลาเสนานิคม เพื่อแสดงธรรม” (วิม.พ. (บาลี) 4/4/4-5)

พระสงฆ์สาวกได้แยกย้ายกันออกไปประกาศพระสัทธรรม ตามนิคม ชนบทแคว้นแดนต่าง ๆ แม้พระพุทธเจ้าก็ได้เสด็จไปพระนครราชคฤห์ ทรงแสดงธรรมจนมีพุทธบริษัทธรา เลื่อมใสและบวชเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนาเป็นจำนวนมาก ในขณะนั้น พระเจ้าพิมพิสารพระราชผู้ครองพระนครราชคฤห์ทรงเห็นว่าพระภิกษุสงฆ์ไม่มีที่พำนักจึงได้น้อมถวายพระอุทยานเวฬุวัน ให้เป็นสถานที่พำนักของพระพุทธองค์และพระภิกษุสงฆ์ นับว่าเป็นวัดแห่งแรกในพระพุทธศาสนา (สุริย์ มีผลกิจ และวิเชียร มีผลกิจ. 2545 : 7)

ต่อมาพระพุทธองค์ได้เผยแผ่พระศาสนาไปแคว้นคันโกล อนาคตบัณฑิตเกรซฐิติ ได้ฟังธรรมแล้วเกิดศรัทธาเลื่อมใสในพระรัตนตรัย และได้บรรลุพระอรหันตผลขั้นต้น ในพระพุทธศาสนาได้บริจาคทรัพย์ของตนซื้อที่ดิน ดำเนินการสร้างวัดมีชื่อว่าวัดพระเชตะวันมหาวิหารและนางวิสาขา มหาอุบาสิกาได้บริจาคทรัพย์ สร้างวัดชื่อว่าวัดบุพพาราม ถวายแด่พระพุทธองค์ใกล้พระนครสาวัตถีในแคว้นโกศลให้เป็นสถานที่ประทับ

อยู่สำหรับพระพุทธองค์และพระภิกษุสงฆ์พร้อมทั้งเป็นสถานที่ศึกษาอบรมปฏิบัติ พระสัทธรรมของพระภิกษุสามเณร และเป็นสถานที่ฟังธรรมและปฏิบัติธรรมของอุบาสก อุบาสิกาทั้งหลาย สมัยนั้นประชาชนชาวเมืองสาวัตถีมีจำนวนประมาณ ๗ โกฏิ เมื่อได้ฟัง ธรรมและน้อมนำเอาหลักธรรมคำสั่งสอนในทางพระพุทธศาสนา มาประพฤติปฏิบัติ ที่บ้านของตน ๆ แล้ว ได้บรรลุเป็นพระอริยบุคคลในพระพุทธศาสนาจำนวน 5 โกฏิที่เหลือ เป็นผู้ประกอบด้วยศรัทธาเลื่อมใสในพระรัตนตรัย ตั้งมั่นอยู่ในสภาวะและศีล แม้พระพุทธองค์ก็ได้อาศัยท่านอนาถปิณฑิกเศรษฐีและนางวิสาขา มหาอุบาสิกา ทั้งสองท่านทำการเผยแผ่หลักธรรมคำสั่งสอน ประกาศพระศาสนาจนตั้งมั่นในชมพูทวีป ประทับอยู่ในวัดพระเชตุพนมหาวิหารและวัดบุพพารามใกล้พระนครสาวัตถีเป็นเวลาถึง 19 พรรษา ช.ธ.อ.(บาลี) 1 / 4 – 5) พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาส ภิกขุ) กล่าวไว้ว่า สำนักปฏิบัติธรรมหมายถึง สถานที่บำเพ็ญให้เต็มทีในข้อปฏิบัติต่าง ๆ อันย่นลงแล้วเรียกว่า ศีลสมาธิปัญญาเป็นการทำลายรากเหง้าแห่งความทุกข์อวิชชาให้หมดไป (พุทธทาส ภิกขุ. 2542 : 98) ความสำคัญของสำนักปฏิบัติธรรมเมื่อสมัยก่อนพุทธกาลในดินแดนชมพูทวีป เป็นถิ่นที่มีอารยธรรมเก่าแก่มีศาสนาหรือลัทธิเกิดขึ้นมากมายมีภาษาพูดและเขียนที่หลากหลายและต่อมาเป็นดินแดนพุทธภูมิที่ก่อกำเนิดศาสนาเอกของโลกมีหลักธรรมคำสั่งสอนแตกต่างกับศาสนาอื่นคือไม่ได้สอนเรื่องพระเจ้าแต่กลับสอนเรื่องกิเลสกรรมวิบาก ถึงความพ้นทุกข์เป็นรูปแบบการสอนเรื่องง่ายไปสู่เรื่องที่จะละเอียดขึ้นตามลำดับสามารถ พิสูจน์ได้ความสำคัญของสำนักปฏิบัติธรรมประกอบด้วย 1) พระพุทธเจ้า 2) พระธรรม 3) พระสงฆ์ 4) สถานที่ใช้ประกอบกิจการเจริญภาวนาและ 5) ผู้เข้ามาใช้บริการ

ประเทศไทยได้มีสำนักปฏิบัติธรรมมากมายและกำเนิดหรือก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2543 เป็นหน่วยเผยแผ่พระพุทธศาสนาในรูปแบบการสอนปฏิบัติกรรมฐาน ตามหลักมหาสติ ปัญญาสูตรของคณะสงฆ์ไทย ภายใต้การกำกับของมหาเถรสมาคม ปัจจุบันสำนักปฏิบัติ ธรรมประจำจังหวัด มีจำนวน 1,510 สำนัก แบ่งเป็นมหานิกาย 1,339 สำนัก และธรรมยุต 171 สำนัก กระจายอยู่ในทุกจังหวัดในประเทศไทยโดยมีส่วนร่วมการศึกษาสงเคราะห์ กองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เป็นหน่วยงานหลัก ที่รับ สนองงานการดำเนินงานสนับสนุนสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด ซึ่งถือว่าเป็นเครือข่าย มีการทำกิจกรรมร่วมกัน ในลักษณะที่บุคคลหรือองค์กรสมาชิกยังคงมีความเป็นอิสระ ในการดำเนินกิจกรรมของตน การสร้างเครือข่ายเป็นการทำให้บุคคลและองค์กร

ที่กระจัดกระจายได้ติดต่อและแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และการร่วมมือกันด้วยความ
สมัครใจ อีกทั้งให้สมาชิกในเครือข่ายมีความสัมพันธ์กันฉันท์ เพื่อนที่ต่างก็มีความเป็นอิสระ
มากกว่าสร้างการคบค้าสมาคมแบบพึ่งพิง (สงกรานต์ กาวี. 2548 : 25; อ้างอิงมาจาก Paul.
1997 : 99)เครือข่ายจึงต้องมีความสอดคล้องกันใน 4 ด้าน คือ 1) ด้านบุคคล 2) ด้าน
หลักสูตร 3) ด้านการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม 4) ด้านเครือข่าย ที่จะต้องดำเนินการ
ให้สำนักปฏิบัติธรรมมีความเชื่อมโยงระหว่างเครือข่ายที่เป็นจุดศูนย์กลางกับเครือข่าย
ที่เป็นสาขาให้สามารถที่จะประสานหรือมีข้อมูลของผู้ปฏิบัติธรรมที่จะเอื้ออำนวย
ความสะดวกแก่ผู้ปฏิบัติธรรม

ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม
ประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พอสรุปได้ดังนี้ คือ **ด้านการบริหารจัดการ** ได้แก่
ขาดการจัดทำสถิติและข้อมูลการปฏิบัติธรรม ขาดการประชาสัมพันธ์ที่ต่อเนื่อง และ
การดูแลสถานที่ไม่ทั่วถึง **ด้านวิทยากร** ได้แก่ วิทยากรมีน้อย ขาดความรู้ความเข้าใจในการ
ปฏิบัติธรรมอย่างแท้จริงและการทำกิจกรรมใช้เวลานานเกินไป และ**ด้านสถานที่** ได้แก่
ในบางพื้นที่ไม่ค่อยสะอาด ที่พักและห้องน้ำไม่เพียงพอ ดังนั้นการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติ
ธรรม พอสรุปได้ดังนี้ คือ **ด้านการบริหารจัดการ** ได้แก่ ควรมีการจัดทำสถิติและข้อมูล
การปฏิบัติธรรม เพื่อเป็นข้อมูลในการปรับปรุงพัฒนาต่อไป และประชาสัมพันธ์การปฏิบัติ
ธรรมอย่างต่อเนื่อง**ด้านวิทยากร** ได้แก่ ควรเพิ่มจำนวนวิทยากรให้มากขึ้น และจัดอบรม
เพื่อเพิ่มความรู้แก่วิทยากรให้มากขึ้น และ**ด้านสถานที่** ได้แก่ ควรเพิ่มจำนวนห้องน้ำ
และห้องพักให้เพียงพอกับผู้ปฏิบัติธรรม และดูแลเรื่องความสะอาดเพิ่มขึ้น ในการใช้พัฒนา
เครือข่ายของสำนักปฏิบัติธรรม และเป็นแบบอย่างที่ดี ตลอดจนในแต่ละสำนักปฏิบัติธรรม
สามารถที่จะประยุกต์ใช้ในสำนักปฏิบัติธรรมของตนเองได้อย่างเหมาะสมและมีการพัฒนา
อย่างต่อเนื่องและเกิดผลประสิทธิภาพต่อผู้เข้าปฏิบัติธรรมและความสามัคคีระหว่าง
เครือข่ายด้วยกันได้เป็นอย่างดี

2. ความมุ่งหมายของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาความเป็นมาของการจัดการศึกษาของสำนักปฏิบัติธรรมในภาคอีสาน
- 2.2 เพื่อศึกษาวิเคราะห์เครือข่ายการจัดการศึกษาของสำนักปฏิบัติธรรมในภาคอีสาน
- 2.3 เพื่อศึกษาการพัฒนาการสร้างเครือข่ายการจัดการศึกษาของสำนักปฏิบัติธรรม เพื่อเพิ่มพูนคุณธรรม จริยธรรมของชุมชนในภาคอีสาน

3. วิธีดำเนินการวิจัย

ดำเนินการโดยการเลือกประชากรและกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) จำนวน 6 วัด ในพื้นที่ 3 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดสุรินทร์ แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้รู้ กลุ่มผู้ปฏิบัติ และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป รวม 87 รูป/คน การวิจัยครั้งนี้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยยึดหลักข้อมูลที่มีลักษณะสอดคล้องกับความมุ่งหมายของการวิจัย สามารถตอบคำถามของการวิจัยตามที่กำหนดไว้ ซึ่งมีวิธีเก็บข้อมูลจากเอกสารและข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ส่วนการเก็บข้อมูลภาคสนามจากแบบสำรวจ แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ และแบบสนทนากลุ่ม

3.1 การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

3.1.1 การจัดกระทำข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการนำข้อมูลที่ได้มาจากการศึกษาเอกสารและข้อมูลจากภาคสนาม โดยแยกตามความมุ่งหมายของการวิจัยมาจัดกระทำดังต่อไปนี้

3.1.2 นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากเอกสารต่าง ๆ มาศึกษาอย่างละเอียดพร้อมจัดระบบหมวดหมู่ ตามความมุ่งหมายของการวิจัยที่กำหนดไว้

3.1.3 นำข้อมูลจากภาคสนามที่รวบรวมได้จากการสำรวจ การสังเกต การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม ซึ่งได้จัดบันทึกไว้ในแถบบันทึกเสียงมาถอดความแยกประเภท จัดหมวดหมู่และสรุปสาระสำคัญตามประเด็นที่ทำการศึกษาวิจัย หากข้อมูลที่จำเป็นต้องตรวจสอบใหม่จะต้องกลับไปเข้าสนามอีกครั้งเพื่อความถูกต้อง

3.1.4 นำข้อมูลทั้งที่เก็บรวบรวมได้จากเอกสารและข้อมูลภาคสนามที่รวบรวมได้จากการสังเกต การสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม มาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์

ซึ่งในการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล โดยการนำข้อมูลไปให้ผู้ให้ข้อมูลอ่านหรือกลับไปสอบถามผู้ให้ข้อมูลซ้ำอีก เพื่อให้ได้ข้อมูลตรงกับความเป็นจริงและใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า

3.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามความมุ่งหมายของการวิจัย โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมจากเอกสารและข้อมูลภาคสนามมาทำการวิเคราะห์ข้อมูล และสรุปเป็นการพัฒนาการสร้างเครือข่ายการจัดการศึกษาของสำนักปฏิบัติธรรม เพื่อเพิ่มพูนคุณธรรม จริยธรรมของชุมชนในภาคอีสาน

4. ผลการวิจัย

การพัฒนาการสร้างเครือข่ายการจัดการศึกษาของสำนักปฏิบัติธรรม เพื่อเพิ่มพูนคุณธรรม จริยธรรมของชุมชนในภาคอีสานดังนี้

การสร้างเครือข่าย การศึกษาจึงต้องมุ่งเสริมสร้าง และปลูกฝังความรู้และความเข้าใจ ตลอดจนความซาบซึ้งในวัฒนธรรมและอารยธรรมของตนอย่างแน่นแฟ้นด้วย หากคุณค่าทางจริยธรรมของคนในชาติเสียไปก็หมายถึง การขาดองค์ประกอบที่สำคัญในความเป็นชาติ คุณสมบัติสำคัญอีกประการหนึ่งที่จะต้องเน้นเป็นพิเศษ คือ การรู้จักทำงานร่วมกับคนอื่น การทำงานร่วมกับคนอื่นนั้นย่อมจะเรียกร่องคุณสมบัติอย่างอื่นตามมา เช่น การรู้จักเสียสละ ไม่เอารอดเอาเปรียบผู้อื่น รู้จักการผ่อนหนักผ่อนเบา และรู้สึกละเอียดต่อการหลีกเลี่ยง จากหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายมา ความจริงนั้นเป็นที่ยอมรับกันแล้วว่า ในสภาพแห่งสังคมปัจจุบัน การร่วมมือกันทำงานเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ โรงเรียนจำเป็นจะต้องหาวิธีปลูกฝังความสามารถ ในเรื่องนี้ให้เป็นผลสำเร็จด้วย ความยึดมั่นในความรักชาติ ความรู้สึกในเรื่องชาตินิยม ยึดมั่นในอุดมการณ์แห่งชาติ และมีความจงรักภักดีต่อองค์พระมหากษัตริย์ ทั้งนี้เราย่อมประจักษ์ชัดอยู่แล้วว่าความอยู่รอดของประเทศชาติและความรุ่งเรืองของชาติ ย่อมขึ้นอยู่กับอุดมการณ์ที่ประชาชนมีต่อชาติ หากประชาชนมีความรักชาติและมีความรู้สึกเรื่องชาติ นิยมเป็นอย่างดีแล้วก็เป็นที่แน่ใจได้ว่าเราจะมีภูมิป้องกัน การกระทำในรูปแบบต่าง ๆ ที่จะเป็นการบ่อนทำลายชาติ

ลักษณะของเครือข่ายการจัดการศึกษาได้ ดังนี้ 1. เครือข่ายในรูปของบุคคล คือ ภูมิปัญญา ผู้รู้ หรือครูชาวบ้านที่มีความรู้ ความชำนาญและประสบการณ์เฉพาะเรื่อง 2. เครือข่ายในรูปของสถาบัน ได้แก่ สถาบันครอบครัว สถาบันทางศาสนา สถาบันทางการศึกษา สถาบันสื่อมวลชน และสถาบันทางสังคมอื่น ๆ เช่น หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนอื่น ๆ สมาคม มูลนิธิ องค์กรสาธารณประโยชน์ สถานประกอบการ และสถานบริการต่าง ๆ เป็นต้น การแสวงหาส่งเสริม และพัฒนาเครือข่ายให้สามารถจัด และให้บริการการศึกษาให้สอดคล้องกับบทบาทภารกิจ ประสบการณ์และความชำนาญ สามารถดำเนินการได้ดังนี้ 1) แสวงหาเครือข่าย โดยดำเนินการสำรวจ และศึกษากิจกรรมที่เครือข่ายต่าง ๆ ดำเนินการ และจัดระบบข้อมูลเครือข่ายเพื่อการส่งเสริม และพัฒนาอย่างเป็นระบบ 2) ส่งเสริมและพัฒนาเครือข่าย โดยวิเคราะห์บทบาท และภารกิจของเครือข่ายแต่ละเครือข่าย รวมทั้งความพร้อม และศักยภาพที่จะจัดและให้บริการการศึกษา ทั้งในแง่เนื้อหาและองค์ความรู้ที่มีเทคนิค และกระบวนการถ่ายทอด ตลอดจนความพร้อมอื่น ๆ เพื่อดำเนินการส่งเสริมและพัฒนาให้สอดคล้องกับสภาพของแต่ละเครือข่าย โดย (1) การสนับสนุนการพัฒนาบุคลากร ทั้งในแง่ของการพัฒนาองค์ความรู้ หรือเทคนิควิธีการถ่ายทอดและกิจกรรมรวมทั้งการบริหารและจัดการ (2) การสนับสนุนงบประมาณ โดยจัดตั้งงบประมาณ เพื่ออุดหนุนแก่เครือข่ายหรือเป็นแหล่งระดมทุนและการบริจาคทรัพย์สินเพื่อสนับสนุนแก่เครือข่าย 3) การสร้างขวัญกำลังใจ โดยการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์รวมทั้งการให้รางวัล และหรือประกาศเกียรติคุณแก่เครือข่าย 3. การจัดระบบข้อมูลเครือข่ายการเรียนรู้ เพื่อการเผยแพร่ และประสานความร่วมมือคือ ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและศักยภาพของการจัดและให้บริการการศึกษาให้มีคุณภาพ (จิรัฐ อนุเชิงชัย. 2546 : 58)

การจัดการศึกษาเป็นเครือข่ายในสังคมปัจจุบันและอนาคตซึ่งเป็นสังคมฐานความรู้ที่การเรียนรู้ความรู้และนวัตกรรมเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องส่งเสริมและสร้างสภาพการณ์เพื่อการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง พัฒนาคุณภาพประสิทธิภาพและขีดความสามารถของคนส่วนใหญ่ในประเทศโดยยึดหลักการสร้างเครือข่ายและให้ทุกภาคส่วนของสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดและตัดสินใจในกิจกรรมทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับองค์กรหรือหน่วยงานของตนการสนับสนุนให้สังคมทุกภาคส่วนและทุกระดับได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพและสร้างสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อความสำเร็จจะทำให้เกิดพลังพัฒนาการศึกษาที่เข้มแข็งอันจะเป็นรากฐานที่มั่นคง

ในการพัฒนาประเทศอย่างมีเสถียรภาพและยั่งยืนตลอดไป (ประยูรวัชรบรรพ, 2553 หน้า 13) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 ได้มีบทบัญญัติในเรื่องนโยบายการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้โดยเฉพาะโดยกำหนดว่าให้รัฐส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมรวมทั้งการบริหารสาธารณะการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับรวมทั้งส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินการของกลุ่มประชาชนที่รวมตัวกันในลักษณะเครือข่ายทุกรูปแบบนอกจากนี้ได้กำหนดให้รัฐส่งเสริมและสนับสนุนการกระจายอำนาจเพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชุมชนองค์กรทางศาสนาและเอกชนจัดให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนามาตรฐานคุณภาพการศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2554, หน้า 1-2)

วิธีการสร้างเครือข่ายการวิจัยแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอนคือ 1) การศึกษาองค์ประกอบของระบบการบริหารเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสำนักปฏิบัติธรรม 2) การสร้างและพัฒนาระบบการบริหารเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสำนักปฏิบัติธรรม 3) ผลการทดลองใช้ระบบการบริหารเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสำนักปฏิบัติธรรม 4) การประเมินผลการใช้ระบบการบริหารเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสำนักปฏิบัติธรรม

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบของระบบการบริหารเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาสำนักปฏิบัติธรรมผู้วิจัยได้ศึกษาสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของระบบการบริหารเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสำนักปฏิบัติธรรม และศึกษาตามแนวคิดของ

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างระบบการบริหารเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดยนำข้อมูลจากการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 8 คนและตรวจสอบระบบการบริหารเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาสำนักปฏิบัติธรรม

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้ระบบการบริหารเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสำนักปฏิบัติธรรมนำรูปแบบการพัฒนาระบบการบริหารเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสำนักปฏิบัติธรรมไปทดลองใช้กับสำนักปฏิบัติธรรมที่ศึกษา

โดยมีผู้เกี่ยวข้องในการใช้คู่มือระบบการบริหารเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสำนักปฏิบัติธรรมได้แก่ผู้บริหารและเครือข่ายภายในคือเครือข่ายส่งเสริมสำนักปฏิบัติธรรม

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลการใช้ระบบการบริหารเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสำนักปฏิบัติธรรมใช้แบบสอบถามกับกลุ่มบุคคลในเครือข่ายที่ทดลองใช้รูปแบบเพื่อประเมินผลในด้านความสำเร็จความพึงพอใจและความต่อเนื่องของระบบการบริหารเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสำนักปฏิบัติธรรม

การพัฒนาสำนักปฏิบัติธรรมมี 3 ด้าน ได้แก่ 1. สภาพแวดล้อมทั่วไปของการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในปัจจุบัน มีจุดแข็ง คือ มีการส่งเสริมให้มีการศึกษาปริยัติธรรมและอบรมภาคปฏิบัติภาวนาธรรมแก่พระภิกษุสามเณรภายในสำนัก เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมมีความเอาใจใส่ในการเผยแผ่พระธรรม คณะสงฆ์สนับสนุนการอบรมหลักสูตรพระวิปัสสนาจารย์ ส่วนจุดอ่อน คือ บางสำนักมีอาคารไม่สามารถรองรับผู้มาปฏิบัติธรรมจำนวนมากได้ อาคารที่พักมีสภาพเก่าทรุดโทรม เครื่องอำนวยความสะดวกมีไม่เพียงพอ เจ้าสำนักบางแห่งขาดวิสัยทัศน์ในการปรับปรุงสถานที่ ขาดยุทธศาสตร์ในการบริหารจัดการพระวิทยากรขาดประสบการณ์ในการปฏิบัติพระกัมมัฏฐาน ขาดการประสานความร่วมมือเรื่องวิทยากรกับสำนักปฏิบัติธรรมอื่น ด้านปัญหาอุปสรรค คือ มีสัตว์รบกวนมาก เช่น นกพิราบ สุนัข แมว ไก่ เป็นต้น การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของกระแสโลกาภิวัตน์ และเทคโนโลยีได้ดึงดูดความสนใจพระภิกษุสามเณรออกไปจากการศึกษาสัมมาปฏิบัติ ขาดการส่งเสริมพัฒนาพระภิกษุสามเณรในการศึกษาหลักไตรสิกขา ทั้งภาคปริยัติและปฏิบัติให้ถึงปฏิเวธอย่างแท้จริงด้านโอกาส คือ พระพุทธศาสนาได้รับการยอมรับจากองค์กรระหว่างประเทศด้านการส่งเสริมสันติภาพ มีการส่งเสริมสนับสนุนการบริหารจัดการกิจการทางพระพุทธศาสนา พระสงฆ์มีความชวนชวหาความรู้ใหม่ ๆ โดยเข้าศึกษาหลักการบริหารจัดการในมหาวิทยาลัยของสงฆ์มากขึ้น 2) ปัจจัยหลักสำคัญที่ทำให้การบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมเกิดประสิทธิภพนั้น คือ การคำนึงถึงสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก โดยต้องมีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การบริหารจัดการ มีปัจจัยสนับสนุน คือ การวางแผนโครงการเพื่อเป็นแนวทางของการทำงาน การจัดองค์การการบังคับบัญชาสั่งการ การอำนวยความสะดวก การควบคุมกำกับกิจกรรมต่าง ๆ ให้ดำเนินตามแผนที่วางไว้ การรายงานผลการปฏิบัติของหน่วยงาน การจัดทำงบประมาณบัญชีการ

ใช้จ่ายเงินและตรวจสอบ ส่วนการบูรณาการหลักพุทธธรรมสำหรับการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมนั้น เน้นหลักอิทธิบาท 4 ประกอบด้วย ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา เพื่อให้การบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยมีการจัดให้มีกิจกรรมที่สำคัญทั้งภายในและภายนอกสำนัก 3. รูปแบบการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมที่เป็นมาตรฐาน คือ 1) เจ้าสำนักมีวิสัยทัศน์ มีการชวนขอศึกษาดูงานของสำนักที่มีมาตรฐานนำมาปรับปรุงสำนักตนเอง เจ้าสำนักรู้จักกำหนดวัตถุประสงค์ รู้จักริเริ่มโครงการที่เป็นแก่นสารประโยชน์ รู้จักวางแผนโครงการเพื่อปฏิบัติงาน จัดที่พัก อาคารปฏิบัติธรรมให้มีความสะอาดพร้อมใช้งานได้ 2) ด้านบุคลากร รู้จักแบ่งงานและการมอบหมายอำนาจหน้าที่การงาน รู้จักประสานความสามัคคีและประสานประโยชน์ร่วมกัน รู้จักปกครองบังคับบัญชา รู้จักติดตามและประเมินผลงาน พัฒนาบุคลิกภาพของตนเองและบุคลากรให้มีภาวะความเป็นผู้นำ จัดการศึกษาทั้งด้านปริยัติควบคู่กับการปฏิบัติ หมั่นประชุมกันเนื่องนิตย์ 3) ด้านการบริหารจัดการภายในสำนัก จัดทำบัญชี รายรับ - จ่ายให้เป็นระบบ โปร่งใส ชัดเจน ตรวจสอบได้ บัญชีการเงินของสำนักปฏิบัติธรรมควรแยกจากบัญชีวัด จัดทำสถิติผู้เข้ารับการปฏิบัติธรรม มีการตั้งทุนเพื่อการเผยแผ่ของสำนักปฏิบัติธรรม ประชาสัมพันธ์กิจกรรมผ่านทางสื่อ เช่น แผ่นป้าย แผ่นพับ วิทยุชุมชน ทางอินเทอร์เน็ต เช่น Line และ FACEBOOK เป็นต้น จัดทำสื่อการปฏิบัติธรรม เช่น แผ่นซีดี ดีวีดี หนังสือสวดมนต์ และหนังสือคู่มือการปฏิบัติพระกัมมัฏฐานสืบไป การสร้างเครือข่าย ซึ่งมีรูปแบบเครือข่าย 4 ขั้นตอนหลัก คือ การเชื่อมโยงเครือข่ายหรือสร้างเครือข่าย การประเมินความพร้อมของเครือข่าย การดำเนินงานปฏิบัติการด้วยเครือข่าย และการตรวจติดตามและประเมินผลงานของเครือข่ายกระบวนการดำเนินการผ่านระบบเครือข่าย สามารถแบ่งออกได้เป็น 4 กระบวนการหลัก ซึ่งประกอบด้วย กระบวนการเริ่มประสานเครือข่าย (Initiation Process) กระบวนการสร้างการทำงานอย่างสม่ำเสมอ (Sustainability) กระบวนการพัฒนากระบวนการทำงานและเครือข่าย (Development) และกระบวนการปรับเปลี่ยนทัศนคติของผู้บริหารและผู้ปฏิบัติ ตลอดจนการมีส่วนร่วม การสร้างเครือข่าย และสัมพันธ์กับการสร้างเครือข่าย ดังนี้

1. รูปแบบที่มีประสิทธิผลของระบบการบริหารเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสำนักปฏิบัติธรรมเป็นเครือข่ายผสมผสานระหว่างบุคคลและเทคโนโลยีสารสนเทศทั้งอย่างไม่เป็นทางการและเป็นทางการช่วยการทำงานให้มีประสิทธิภาพ

และประสิทธิผลประกอบด้วย 4 องค์ประกอบดังนี้องค์ประกอบที่ 1 องค์การของเครือข่ายประกอบด้วยวัตถุประสงค์เป้าหมายของเครือข่ายสมาชิกเครือข่ายและบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในเครือข่ายองค์ประกอบที่ 2 การจัดการเครือข่ายประกอบด้วยการพัฒนาแผนกลยุทธ์การออกแบบเครือข่ายการบูรณาการและการเชื่อมโยงการดำเนินการและการวัดผลการประยุกต์ใช้ ICT ในการจัดการเครือข่ายการพัฒนาความรู้และทักษะบุคลากรและการจัดระบบติดต่อสื่อสารองค์ประกอบที่ 3 การใช้ประโยชน์จากเครือข่ายประกอบด้วยการประสานงานร่วมกับการแลกเปลี่ยนสารสนเทศและความรู้การแลกเปลี่ยนและระดมทรัพยากรและการพัฒนาความรู้และทักษะองค์ประกอบที่ 4 การธำรงรักษาเครือข่ายประกอบด้วยการจัดกิจกรรมร่วมกับการสร้างสัมพันธ์ภาพระหว่างสมาชิกการสร้างระบบการจูงใจการจัดหาทรัพยากรสนับสนุนการสร้างที่ปรึกษาและการสร้างผู้นำรุ่นใหม่

2. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารเครือข่ายโดยผู้เชี่ยวชาญว่ามีความเป็นประโยชน์ความเป็นไปได้ความเหมาะสมและความถูกต้องในระดับมากที่สุดยกเว้นองค์ประกอบที่ 3 การใช้ประโยชน์จากเครือข่ายความเป็นไปได้และองค์ประกอบที่ 4 การธำรงรักษาเครือข่ายความเป็นไปได้ความถูกต้องในภาพรวมมีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก

3. ผลการทดลองใช้ระบบการบริหารเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาสำนักปฏิบัติธรรมพบว่าบรรลุวัตถุประสงค์/เป้าหมายสำนักปฏิบัติธรรมคือมีการรวมตัวเป็นเครือข่ายมีการกำหนดวัตถุประสงค์เป้าหมายร่วมกันสมาชิกของเครือข่ายสร้างข้อตกลงร่วมกันมีทักษะมีจิตอาสาในการทำงานทั้งนี้เครือข่ายเข้มแข็งบทบาทหน้าที่ของสมาชิกสมาชิกรู้บทบาทหน้าที่ของตนเองทำให้ช่วยให้วัตถุประสงค์/เป้าหมายเครือข่ายบรรลุผลการพัฒนาแผนกลยุทธ์ในการทำงานมีวิสัยทัศน์พันธกิจเป้าประสงค์แผนงานการออกแบบเครือข่ายมีเครือข่ายในระดับต่าง ๆ มีผู้นำสมาชิกเครือข่ายมีการประสานความร่วมมือในการทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่องทำให้เครือข่ายดำรงอยู่อย่างเข้มแข็งและมีการขยายผลกับเครือข่ายภายนอกเป็นต้น

4. ผลการประเมินผลการใช้ระบบการบริหารเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสำนักปฏิบัติธรรมความสำเร็จในภาพรวมมีความสำเร็จเป็นอย่างดีการพัฒนา ระบบสามารถนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับเครือข่ายการจัดการศึกษาเพราะสามารถเชื่อมโยงกันได้อย่างรวดเร็วและทันต่อเหตุการณ์ความพึงพอใจภาพรวมมีความพึงพอใจ

ในการปฏิบัติธรรมการพัฒนาการระบบมีการจัดศูนย์ประสานงานติดต่อสื่อสารและพัฒนา
ความรู้และทักษะระหว่างสมาชิกมีความต่อเนื่อง

จากการทดลองสามารถสรุปความสัมพันธ์ของกลุ่มเครือข่ายภายในกลุ่มเครือข่าย
ภายนอกองค์ประกอบของระบบเป็นการพัฒนาระบบการบริหารเครือข่ายการมีส่วนร่วม
ในการจัดการศึกษาสำนักปฏิบัติธรรมภาพรวมมีความต่อเนื่องในการพัฒนาระบบ
มีการกำหนดคู่มือการบริหารงานอย่างชัดเจนสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. อภิปรายผล

ผู้วิจัยได้ศึกษาสำนักปฏิบัติธรรมในภาคอีสานตอนล่าง จึงมีการอภิปรายผล
ดังต่อไปนี้

1. ระบบการบริหารเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสำนักปฏิบัติ
ธรรมประกอบไปด้วย 4 องค์ประกอบได้แก่ 1) องค์การของเครือข่าย 2) การจัดการ
เครือข่าย 3) การใช้ประโยชน์จากเครือข่ายและ 4) การธำรงรักษาเครือข่ายรูปแบบ
มีความน่าเชื่อถือสามารถนำไปใช้ในรูปแบบการบริหารเครือข่ายของการจัดการศึกษา
ของสำนักปฏิบัติธรรมสอดคล้องกับศิริพรตันตยมาศ (2550 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัย
เรื่องรูปแบบการบริหารเครือข่ายโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิผลของสังกัด
กรุงเทพมหานครพบว่ารูปแบบการบริหารเครือข่ายโรงเรียนทั้ง 8 องค์ประกอบได้แก่กิจกรรม
ที่ทำร่วมกันการใช้เทคโนโลยีทักษะด้านภาวะผู้นำผู้นำเปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วม
การติดต่อสื่อสารการมีส่วนร่วมของสมาชิกองค์การ (เครือข่ายโรงเรียน) แบบมีส่วนร่วม
และบรรยากาศการมีส่วนร่วมเป็นองค์ประกอบมีความเหมาะสมถูกต้องเป็นไปได้
และสามารถนำไปใช้ประโยชน์เช่นกันและเมื่อพิจารณาองค์ประกอบของรูปแบบการบริหาร
เครือข่ายสำนักการศึกษาทั้ง 4 องค์ประกอบพบว่าองค์ประกอบที่ 1 องค์การของเครือข่าย
สอดคล้องกับสถิตดาพลวัฒน์ (2544) ได้ศึกษาองค์ประกอบของการบริหารแบบมีส่วนร่วม
ในการจัดการศึกษาสำนักปฏิบัติธรรม พบว่าปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบของสิ่งแวดล้อมภายใน
สถานศึกษามีองค์ประกอบสำคัญคือบทบาทของผู้บริหารและกระบวนการบริหาร
ด้านบทบาทของผู้บริหารนั้นผู้บริหารมีการวางแผนและกำหนดนโยบายร่วมกับคณะกรรมการ
สถานศึกษาปรึกษาหารือกันทุกขั้นตอนมีการจัดการองค์การโดยการจัดวางตัวบุคคล
ให้เหมาะสมกับงานตามโครงสร้างการบริหารงานที่กำหนดให้ด้านการนำผู้บริหารมีภาวะ
ผู้นำทางวิชาการสูงจะได้รับยกยอมรับจากชุมชนส่วนชุมชนจะเป็นผู้นำทาง

2. การสร้างระบบการบริหารเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
สำนักปฏิบัติธรรมในองค์ประกอบที่ 2 การจัดการเครือข่ายผลงานวิจัยสอดคล้องกับ
ผลงานวิจัยของสภาศึกษาของสภามหาวิทยาลัย (2547, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลการดำเนินการสร้าง
เครือข่ายการเรียนรู้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
กำแพงเพชรเขต 2 สรุปได้ว่า 1) องค์ประกอบหลักของเครือข่ายการเรียนรู้ได้แก่ที่ตั้งคน
ความรู้ทรัพยากรศักยภาพการเรียนรู้ของเครือข่ายขึ้นอยู่กับผู้นำที่สามารถกระตุ้น
ให้เกิดกระบวนการเรียนรู้และการเชื่อมโยงเครือข่ายให้เกิดการเรียนรู้ในการพัฒนาคุณภาพ
การศึกษา 2) รูปแบบการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้มีการเชื่อมโยงความรู้ 3) รูปแบบคือ
คนกับคนคนกับกลุ่มและกลุ่มกับกลุ่ม 3) กระบวนการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ 4) ผลการ
ดำเนินเครือข่ายการเรียนรู้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและ 5) แนวทางการพัฒนา
เครือข่ายการเรียนรู้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาองค์ประกอบที่ 3 การใช้ประโยชน์
จากเครือข่ายสอดคล้องกับผลงานวิจัยของสุวิมลโพธิ์กลิ่น (2549, บทคัดย่อ) ได้ศึกษา
เรื่องการพัฒนาแบบเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็กโดยผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบเครือข่ายความร่วมมือ
ทางวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสำนักปฏิบัติธรรมขนาดเล็กประกอบด้วย
5องค์ประกอบหลักและ 33 องค์ประกอบย่อยองค์ประกอบที่ 4 การบำรุงรักษาเครือข่าย
สอดคล้องกับปานกิมปี (2540) ได้ศึกษาการพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้การศึกษานอก
โรงเรียนเพื่อการพึ่งตนเองของชุมชนผลการวิจัยพบว่า 1) เครือข่ายการเรียนรู้มีการ
พัฒนาการจากการตระหนักถึงปัญหาและความต้องการด้านเศรษฐกิจของชุมชนโดยมี
ผู้นำชุมชนทำหน้าที่เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีการใช้เครือข่ายสังคมเป็นศูนย์กลาง
การดำเนินงานในชุมชนและมีการขยายเชื่อมโยงกับองค์กรเครือข่ายในภาครัฐเอกชนชุมชน
ธุรกิจและหรือองค์กรวิชาการ 2) กิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนที่พบในเครือข่ายการ
เรียนรู้มีทั้งกิจกรรมในด้านการพัฒนาทักษะการเรียนรู้และแก้ปัญหาอันเป็นพื้นฐาน
การดำรงชีวิต 3) ปัจจัยความสำเร็จของเครือข่ายการเรียนรู้การศึกษานอกโรงเรียนที่สำคัญ
คือ 3.1) ปัจจัยภายนอกได้แก่การเผยแพร่แนวคิดใหม่เกี่ยวกับการพัฒนาการให้มีความสำคัญ
3.2) ปัจจัยภายในได้แก่ความตระหนักในปัญหาของชุมชนการมีผู้นำชุมชนที่มีความสามารถ
ในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ของกลุ่มการจัดกิจกรรม

3. ผลการทดลองใช้ระบบการบริหารเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
สำนักปฏิบัติธรรมผลการสังเกตการทดลองใช้ระบบการบริหารเครือข่ายการมีส่วนร่วม
ในการจัดการศึกษากับสำนักปฏิบัติธรรมมีองค์ประกอบ 4 พบว่าบุคลากรในสำนักปฏิบัติ
ธรรมได้ดำเนินการระบบตามกิจกรรมของแต่ละองค์ประกอบโดยใช้กระบวนการที่
หลากหลายก่อให้เกิดผลลัพธ์ของงานในแต่ละองค์ประกอบสอดคล้องกับศิริพรตันติยามาศ
(2550, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการบริหารเครือข่ายโรงเรียนแบบมีส่วนร่วม
ที่มีประสิทธิผลของสังกัดกรุงเทพมหานครพบว่ารูปแบบการบริหารเครือข่ายสังกัด
กรุงเทพมหานครอยู่ในระดับมากและ 3) รูปแบบการบริหารเครือข่ายโรงเรียนแบบมีสร
่วมที่มีประสิทธิผลเช่นเดียวกับผลการวิจัยฉัตรพรประไพ (2549, บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษา
วิจัยเรื่องรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนดีเด่น
โรงเรียนกันทรารมย์จังหวัดศรีสะเกษพบว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา
ขั้นพื้นฐานของโรงเรียนดีเด่นมีอยู่ 5 กลุ่มใหญ่คือ 1) การมีส่วนร่วมกับองค์กรการปกครอง
ส่วนท้องถิ่น 2) การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 3) การมีส่วนร่วม
แบบเครือข่ายผู้ปกครองนักเรียน 4) การมีส่วนร่วมในการระดมทุนและ 5) การมีส่วนร่วม
ในการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนโดยทั้ง 5 กลุ่มมีความเกี่ยวข้องและมีปฏิสัมพันธ์
เชื่อมโยงระหว่างกันและยังพบว่ามีรูปแบบที่เป็นกระบวนการการมีส่วนร่วมของชุมชน
ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนดีเด่น 5 ประการคือ 1) การระดมความคิด
2) การร่วมวางแผน 3) การร่วมลงมือทำ 4) การร่วมติดตามประเมินผลและ 5) การรับ
ประโยชน์ร่วมกัน 4. ผลการประเมินผลการใช้ระบบการบริหารเครือข่ายการมีส่วนร่วม
ในการจัดการศึกษาของสำนักปฏิบัติธรรมความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบการบริหาร
เครือข่ายแบบมีส่วนร่วมโดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยของความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุดผล
การประเมินสอดคล้องกับรุ่งชัชดาพร เวหะชาติ (2548, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง
การพัฒนาารูปแบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์การของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานพบว่าค่าเฉลี่ย
ที่มีอันดับสูง 3 ลำดับแรกได้แก่ผู้เรียนเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัวชุมชนสังคมและเคารพ
ในสิทธิของผู้อื่นผู้เรียนคุณธรรมจริยธรรมมีค่านิยมที่พึงประสงค์สร้างเครือข่ายการมี
ส่วนร่วมของทุกภาคผลการวิจัยสอดคล้องกับแนวคิดของชนัญญากาญจนรังสีนนท์ (2543, 26)
ที่ได้กล่าวว่าแนวทางในการสร้างเครือข่ายควรมีดังนี้คือ 1) การเชิญองค์กรและผู้มี
ส่วนได้ส่วนเสียมาร่วมประชุมโดยมีหัวข้อการประชุมที่น่าสนใจเกี่ยวกับผลประโยชน์ร่วม

หรือเป้าประสงค์ที่เกี่ยวข้องกันมอบหน้าที่ในการบริหารจัดการการประชุมให้บรรดาผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมกันรับผิดชอบการหาข้อตกลงร่วมในกิจกรรมที่เป็นผลประโยชน์ร่วมดังกล่าว 2) การกำหนดวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งเครือข่ายทิศทางกิจกรรมหลักและคุณสมบัติของสมาชิกให้ชัดเจนโดยให้สมาชิกส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในกระบวนการกำหนดด้วย

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ก่อนนำรูปแบบการบริหารเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาสำนักปฏิบัติธรรมไปใช้ควรมีการจัดอบรมชี้แจงทำความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารเครือข่ายให้บุคลากรในสำนักงานเขตพื้นที่ปฏิบัติธรรมทราบซึ่งจะทำให้เกิดความเข้าใจตรงกันและสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 กรณีสำนักปฏิบัติธรรมนำรูปแบบการบริหารเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาสำนักปฏิบัติธรรมนี้ไปใช้ควรมีการจัดทำแผนแนวทางการปฏิบัติงานตามรูปแบบการบริหารเครือข่ายมีการกำหนดระยะเวลาในการนิเทศติดตามและประเมินผลการใช้แผนและแนวทางปฏิบัติงานการบริหารเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่างชัดเจนและเป็นปัจจุบัน

1.3 ควรศึกษาปัญหาสำนักการศึกษาที่ต้องนำรูปแบบการบริหารเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาสำนักการศึกษาไปใช้ทั้งนี้เพื่อทำให้ทราบปัญหา ก่อนนำรูปแบบไปใช้จริง

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาสำนักปฏิบัติธรรม

2.2 ควรมีการประเมินผลการใช้ระบบการบริหารเครือข่ายเป็นระยะๆ อย่างต่อเนื่อง

2.3 ควรศึกษารูปแบบการบริหารเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรมที่ถ่ายโอนสู่เครือข่ายเอกชนและชุมชนต่อไป

7. เอกสารอ้างอิง

- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2543). *การจัดการเครือข่าย: กลยุทธ์สู่ความสำเร็จ*. กรุงเทพฯ : ซีเค็สเซส,
- ขนิษฐา กาญจนรังสีสินนท์. (2543). *การสร้างเครือข่ายเพื่อการพัฒนา*. กรุงเทพฯ : กลุ่มงานวิจัยและพัฒนากรมการพัฒนาชุมชน.
- จันฉนวนวัตร ปะโคทัง. (2549). *รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนดีเด่นโรงเรียนกัณฑ์ธรรมมัจฉาจังหวัดศรีสะเกษ*. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุสิตบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยบูรพา.
- ประยูร อัครบวรและคณะ. (2553). *การสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วม (Network Building and Participatory)*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ปาน กิมปี. (2540). *การพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้การศึกษานอกโรงเรียนเพื่อการพึ่งตนเองของชุมชน*. วิทยานิพนธ์ กศ.ด., มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, กรุงเทพฯ.
- รุ่งรัชดาพร เวหะชาติ. (2548). *การพัฒนาแบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์การสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน*. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุสิตบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยบูรพา.
- ลัดดา ผลวัฒน์. (2547). *การพัฒนากระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิภาพของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับมัธยมศึกษา*. วิทยานิพนธ์ กศ.ด., มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, กรุงเทพฯ.
- ศิริชัย กาญจนวาสีและคณะ. (2547). *รูปแบบของระบบการบริหารจัดการการเรียนรู้แบบบูรณาการสำหรับเขตพื้นที่การศึกษา*. คณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริพร ตันตียมมาศ. (2550). *รูปแบบการบริหารเครือข่ายโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิผลสังกัด กรุงเทพมหานคร*. ปริญญาดุสิตบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุทิศ ทองสนิทกาญจน์. (2547). *รายงานผลการดำเนินงานการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา*. กำแพงเพชร: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 2.

- สุวิมล โปธิ์กลิ่น. (2549). *การพัฒนารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก*. วิทยานิพนธ์กศ.ด, มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.
- สุริย์ มีผลกิจ และวิเชียร มีผลกิจ. (2545). พระพุทธทศกิจ 45 พรรษา, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท คอมฟอร์มจำกัด,
- Cohen and Uphoff. (1980). *Participation's Development: Seeking Clarity though Specificity*. World Development. 8(3). p.219.
- Starkey, Paul. (1997). *Networking for Development*. IFRTD (The International Forum for Rural Transport and Development).